

POZNAŃSKIE TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ NAUK
PRZEKŁADY

Łacina umarła, niech żyje łacina!
Mała historia wielkiego języka

Wilfried Stroh

Tłumaczenie z języka niemieckiego
Aleksandra Arndt

Wstęp
Elżbieta Wesołowska

Antyk u Tuwima
Aleksandra Arndt

POZNAŃ 2013
WYDAWNICTWO POZNAŃSKIEGO TOWARZYSTWA PRZYJACIÓŁ NAUK

Spis treści

Wprowadzenie

<i>Wstęp</i> (Elżbieta Wesołowska)	11
<i>Antyk u Tuwima</i> (Aleksandra Arndt)	23
Motywy antyczne w poezji europejskiej przełomu XIX i XX wieku	24
Antyk a sprawa polska	25
Tańczący Sokrates, szalejący tłum	27
Od założenia Miasta	29
Jak zapamiętać imiona Muz	30
Łacińskie anagramy, palindromy, tautogramy...	31
Jaka jest zawartość poezji w poezji? Tuwim tłumaczem Horacego	32

Łacina umarła! Niech żyje łacina! Mała historia wielkiego języka

<i>Introitus</i> : Po co łacina? Po co ta książka?	53
<i>Ab ovo!</i> Łacina wykluwa się z jaja	59
Łacińskie początki łaciny	59
Rzym podbija świat	62
Rzymska polityka językowa	64
<i>Litterae Latinae</i> . Łacina staje się literaturą	69
Znaczenie Rzymu dla literatury światowej	69
Poezja epoki przedliterackiej	72
Ojcowie literatury rzymskiej	74
Greckie monstrum na rzymskiej scenie	77
Podbój Grecji i jej literatury przez Rzym	80

<i>Non hominis nomen.</i> Cyceroński cud	85
Sensacyjny debiut: Cyceron obrońcą w sprawach karnych	85
Sukces i klęska rzymskiego króla filozofii	88
Rzymski Platon	91
Encyklopedia filozofii	92
Ostatnia bitwa o republikę	95
Arcymistrz łaciny	97
<i>Spes altera Romae.</i> Urok Wergiliusza	99
Spotkanie z geniuszem	99
Profetyczne przesłanie w liryce pasterskiej	102
O gospodarstwie rolnym w poezji	105
Eneasz – rzymski bohater z misją	107
<i>Saeculum Augustum.</i> Rzymscy poeci na służbie u władcy	113
Oktawian i młody Horacy	114
Horacy, liryk nawrócony	116
Liryka w służbie państwu	118
Twórcy elegii miłosnej w państwie Augusta	120
Owidiusz, <i>enfant terrible</i>	122
<i>Urbi et orbi.</i> Łacina językiem światowym	127
Łabędzi lot wizją przyszłości	128
Literatura łacińska w imperium rzymskim	130
Język Rzymu wychowawcą ludzkości	132
Nowe centra łaciny	134
<i>Mors immortalis.</i> Za sprawą własnej śmierci łacina osiąga nieśmiertelność	137
Żywa łacina – przed Cyceronem	138
„Martwa” łacina – po Cyceronie	140
Śmierć w rozkwicie urody	142
Łacina potoczna mową ludzi ulicy	144
Domorosłe filozofowanie w łacinie potocznej	146
Dźwięczna łacina, podsłuchana u ścian Pompejów	147
<i>Ciceronianus, non Christianus.</i> Korepetycje chrześcijan z łaciny	151
Greckie początki chrześcijaństwa	151
Chrześcijańska Afryka kolebką pierwszych łacinników	153
Chrześcijaństwo i filozofia po łacinie	155
Narodziny w Betlejem łacińskiej Biblii	157
Hieronim – pomiędzy Chrystusem a Homerem	159
Augustyn odbiorcą opowieści gminu	160
Mediolańskie pieśni oporu najstarszą liryką chrześcijańską	161
<i>Medium aevum.</i> Ciemne średniowiecze łacińskie?	165
Na kiedy przypada początek łacińskiego średniowiecza?	165
Narodziny języków romańskich – upadek łaciny	167

Ocalona łacina językiem numer dwa	170
Łacina średniowieczna nie istnieje	173
Twórcze średniowiecze: poezja rytmiczna	174
<i>Studia humanitatis renata</i> . Nowożytność rozpoczyna się pod znakiem	
Cycerona	197
Humanizm i jego ojciec, Petrarka	180
<i>Humanitas</i> i jej ojciec, Cyceron	182
Cyceron podwójnym wzorem dla humanizmu Petrarki	184
Odrodzenie łaciny z błota barbarzyństwa	186
<i>Studia humanitatis</i> we Włoszech	190
<i>O saeculum! O litterae!</i> Muzy przechodzą przez Alpy	
Skromne początki humanizmu w Niemczech	196
Konrad Celtis zaprasza Apollina do Niemiec	198
Poeta uwieczniony w Niemczech	200
Nowa dydaktyka łacińska: uczniowskie rozmowy i teatr szkolny	201
Autodemaskacja ciemnych mężów	204
Ulrich von Hutten, niemiecki patriota i łacinnik	206
<i>Res et verba</i> . Reformacja i humanizm łaciński	
Erazm, cud świata	212
Czy także kobiety mogą uczyć się łaciny?	214
Humanizm pedagogiczny i radykalizm kościelny	216
Nowy program humanistyczny Melanchtona	219
<i>Praeceptor Germaniae</i>	222
Mała antologia poezji łacińskiej	224
<i>Frangito barbitum!</i> Jezuiaci – pomiędzy bogiem miłości i miłością do Boga	
Nie bójcie się ojca Filuciusa!	228
Humanizm i pruderia na lekcjach łaciny	230
Łaciński teatr dla każdego	233
Z objęć Wenery prosto do piekła	235
Sukcesy teatru jezuitów	237
Jakub Balde: jezuita poetą miłości	238
<i>O tempora, o mores!</i> Łacina wychodzi z mody	
Europejski Helikon z lotu ptaka	244
Piękne resztki poezji łacińskiej	247
Dlaczego mowa ojczysta jest małżonką?	248
Również świat nauki rezygnuje z łaciny	251
Uczni biorą lekcje niemieckiego	253
Podmuch świeżego wiatru na lekcjach łaciny?	257
<i>Non vitae sed scholae?</i> Łacińskie lekcje tańca w epoce przemysłu	
Karol Marks i kondycja łaciny w okresie biedermeierowskim	262
Czy łacina znowu jest w modzie?	263

Lekcje łaciny: kształcenie czy zawężanie horyzontów?	264
<i>The Tyranny of Greece over Germany</i>	266
Herder, apostoł humanitaryzmu	267
Reforma szkolnictwa Humboldta	270
Chwali się grekę, wypędza łacinę	272
Walory edukacyjne lekcji tańca	274
Od humanitaryzmu do humanizmu	276
<i>Romani an Germani?</i> Łacina w Cesarstwie i później	279
Humanisci – gorsi patrioci?	280
Humanisci – gorsi chrześcijanie?	281
Filologia i edukacja z perspektywy katedry uniwersyteckiej	283
Łacina w okresie międzywojnia	286
Co z łacynistami na uniwersytetach?	288
Łacina w powojennych Niemczech	290
A dzisiaj?	292
<i>Loquamur Latine!</i> Łacina żywa	295
Ciemieźony łacinnik	295
Pionierzy łaciny w późnej erze nowożytnej	297
Globalizacja po łacinie	299
Jak to powiedzieć po łacinie?	300
Współczesne muzy łacińskie	303
Łacina w nowej muzyce	306
Nauka łaciny żywej	307
<i>Epilogus:</i> Czar łaciny	311
Wszystkie śmierci łaciny	311
Czar łaciny	313
Na co komu łacina?	315
Indeks osobowy	317